

LINDY HOP-DANSENS MÅNGFACETTERADE HISTORIA

En kulturarvsresa i återkommande tur och retur New York

PROLOG – 1920-TALETS JAZZ AGE

New York kunde mycket väl vara en blodtörstig och kallhamrad transylvansk vampyr samtidigt som sammetslen champagne rann i strida strömmar nerför vidöppna strupar som fru Fortuna en gång smekt under lätta skyar av Mammons gåvor. Kanhända tedde sig allt en smula vulgärt för en välkammad gröngöling, men ur detta larmande och råmande vanvett förädlades och urbaniserades den kringresande sydstatskultur, som några år senare förföriskt kom att sprida sig världen över. Jazzen kunde vara en rytande hund likväl som en sensommarlätt andhämtning – den formade en flammande modekultur som effektivt tuggade sönder varje återstod av de viktorianska värderingar, vilka tidigare omslingrat västvärldens kulturuppfattning i allt från stjärkragar till präster och prelater.

LINDY HOP FÖDS OCH DÖR UT

Lindy Hop, namngiven efter svenskättade Charles Lindbergh och hans ensamflygning från New York till Paris 1927, var en spektakulär dansyttring inom ramen för jazzens kakafoniska musikrevolution. Swingdansen Lindy Hop föddes och utvecklades i Harlems danshallar under framförallt mellankrigsperioden. Med tiden började den vidga sina vyer, och under 1940-talet så fanns den väl representerad över stora delar av västvärlden. Mot slutet av 1950-talet började dock intresset för swingdanser att falna, och utövarnas skaror blev allt färre. Några år senare kollapsade alltsammans under trycket av popmusik, proteströrelser och allmänt nya preferenser. Våldigt lite talade vid tidpunkten för att någon fågel Fenix skulle uppenbara sig,

istället hördes begravningsmusik och entreprenörer i branschen spåddes goda tider.

EN OVÄNTAD ÅTERFÖDSEL UR MÅNGKULTURELLA SAMMANHANG

Swingdanskulturens första rekonstruktioner tog sin början för vid pass 35 år sedan idag. I bräschen stod en handfull proselyter som, om varandra ovetande, ofta slumpartat kommit i kontakt med dansen: någon hade hittat en skrynklig veckotidning med swingdansare på omslaget, någon annan hade sett en gammal film, en tredje läst en bok och någon ytterligare hade börjat besöka små lågfrekventerade jazzklubbar med ett äldre afroamerikanskt klientel. Vid tidpunkten var de nyfrälstas kunskaper avgjort begränsade, men deras entusiasm ofta översvallande och inte sällan närmast besatt.

Under åren som följde dammsögs de mest tillgängliga källorna på bilder, filmer och skriftligt material. Arbetet utfördes ofta på volontärbasis, och medförde till och från betydande kostnader och tidsåtgång för de inblandade. Resultatet var hursom mycket framgångsrikt, och ur swingdansens ruinhögar vaskades en ansenlig mängd materiel fram, och i förlängningen av detta också en brokig arsenal av afroamerikanska swingdansare med rötter i trakterna av anno dazumal. Kontentan av allt detta utmynnade så småningom i en påtaglig vinn-vinn situation: den nya generationen kunde efter hand erbjuda ett nytt forum för dansen, men hungrade samtidigt efter kunskap; den äldre generationen hade under många år saknat ett naturligt sammanhang, men besatt samtidigt en kunskap och erfarenhet som de nyinvigda i allt väsentligt saknade. Ur denna förbrödrande omständighet möttes så två generationer och två väsensilda kulturer: den ena rotad i Harlems expressiva nattliv under jazzeran, den andra spunnen ur dammiga arkiv och detaljerade studier av gamla filmsekvenser.

Vad som sedan i korta ordalag hände var att swingdans hastigt och lustigt blev en angelägenhet världen över: bland isländare, bland kineser, bland kanadensare och fler därtill. Plötsligt dansade nästan alla Lindy Hop, lyssnade på swingmusik, och en del av dem kastade ohämmat varandra i luften under rytmisk glädje och ystra tjut. Professionella instruktörer började kуска världen runt och förkunnade evangeliets budskap, samtidigt som intresset bara växte och växte. Harlem hade gått på export; Savoy Ballroom hade ersatts av jättefestivaler, läger, workshops, exchanges, veckokurser och socialdanskvällar i en aldrig sinande ström, från Sibiriens ödemarker till de mondäna storstadsmiljöerna.

SWINGDANSENS KULTURARV OCH DESS DOKUMENTATION

I beaktande av alla dessa tiotusentals dansare som passerat revy under de snart 40 år som förflutit sedan återkomstens första stapplande steg, så är det lätt att förledas tro att allt ännu existerande gammalt filmmateriel borde finnas tillgängligt i en eller annan form. Så har emellertid visat sig ej vara fallet. Det senaste och mest lyskraftiga exemplet på detta är den privatfilmsamling som ägs av newyorkborna och äkta paret Sandra Cameron och Larry Schulz. Den förra tidigare ansvarig för en dansskola, den senare tidigare TV-producent. Deras gemensamma intresse för Lindy Hop väcktes under det tidiga 1980-talet — i Larrys fall via några slumpartade möten med tidigare Harlemdansare från swingeran, i Sandras fall via kontakter som ledde till att legendariske jazzdansaren Albert Minns kom att börja undervisa på hennes skola. Dansskolan blev således en första liten samlingspunkt för tidiga representanter för den störtflod av intresse som något decennium senare skulle erfara den vid tillfället näst intill avsvimmade swingdansscenen.

Larry å sin sida började producera en rad korta TV-dokumentärer kring smått och stort som en gång varit under Harlems glansdagar. Dessutom påbörjade han en till och från återkommande vana att ta med sig en rejäl filmkamera till dansstudion. Densamma kom således att aktiveras kring allt från rena dansklassdokumentationer till intervjuer och korta reportage. En del av materialet kom så småningom till användning i samband med ovan nämnda TV-produktioner, en del annat och utgörande majoriteten, hamnade oanvänt i kartonger som så småningom staplades in i diverse förråd på dansskolan. Risken för en törnrosasömn var uppenbar.

Mannen som slutligen kom att avbryta insomnandet och kontakta Sandra Cameron Dance Center var Chris Lee, swingdansare sedan det sena 1990-talet och newyorkbo sedan ett antal år. De första kontakterna skedde för snart ett år sedan idag, och dessa ledde i sin förlängning till att några av oss svenska swingdansare blev inblandade i ett filmarkivsprojekt. Arbetet kring densamma visade sig tämligen omgående snårigt men också lyckosamt. Larrys filmarkiv visade sig vara större än vad någon kunnat föreställa sig: cirka femtio flyttkartongstora boxar med filmformat av allehanda slag. Efter en första grovsortering bestämde vi oss hursom för att börja med tre av kartongerna, vilka vid en hastig anblick föreföll intressanta. Problemen hopade sig emellertid tämligen omgående: de flesta av kassetterna visade sig högst bristfälligt uppmärksamma beträffande sitt innehåll, och därtill befanns desamma representera allehanda filmformat som knappast hörde nutiden till. Någon utrustning för att titta igenom materialet fanns därvidlag av förståeliga skäl inte till hands. Istället hamnade vi i den oönskade situationen att på vinst och förlust

lämna in valda kassetter till någon specialfirma för kopiering till digitalformat, något som i sig var förenat med förhållandevis stora kostnader. Omständigheterna lämnade hursom inga alternativ, och någon vecka senare kunde vi hämta ut ett försvarligt antal timmar prydligt förpackade på en hårddisk.

Materialet visade sig synnerligen intressant och överträffade våra förväntningar. Här fanns mängder av legendariska afroamerikanska dans- och sångartister fångade i varierande sammanhang under framförallt 1980-talet: Harold Nicholas på Village Gate, Norma Miller Jazz Dancers på Red Parrot, mängder av swinglektioner med Frankie Manning, spontanintervjuer till höger och vänster, dansdokumentärer i mängd ... Därtill en uppsjö av för oss tidigare okänt äldre materiel: en långfilmsdokumentär i färg kring New York World Fair 1939, ett flertal amerikanska TV-inslag från 1950-talet med kända swingdansare, mängder av ovanliga kortfilmer ursprungligen avsedda för swingjukeboxar under krigsåren, och så vidare. För oss nördar på området så var materiet inget annat än rena rama julafton, och även om vare sig gran eller jultomte fanns tillgängliga, så var lyckan fullständig. Vad återstår då nu att göra? Jo, en hel del. Som vanligt har nämligen det ena lett till det andra. Ett flertal museer har trots tidigare besök ånyo hamnat under vår gemensamma radar, därtill har ett filmbolag på Manhattan visat sig ha en betydande tillgång på filmmateriel från dåtidens största danstävling i New York, Harvest Moon Ball på Madison Square Garden. Ett annat område som fallit under lupp är Al Hirschfelds teckningar och texter kring Harlem under swingeran. I förlängningen av allt detta har vi dessutom börjat spela in intervjuer med allt och alla som en gång i tiden haft en koppling och betydelse för återkomsten av Lindy Hop. Framtida sysselsättning saknas som synes inte, frågan är bara hur tiden ska räcka till. Och skulle vi någonsin lyckas beta av det som finns omnämnt i denna paragraf, så finns ju alltid de där kvarvarande 47 kartongerna att sätta tänderna i ...